

BANCA NAȚIONALĂ A ROMÂNIEI

Instrucțiunile din 14.09.2012

privind alocarea costurilor, beneficiilor și riscurilor de lichiditate

Având în vedere:

- necesitatea aplicării unitare a prevederilor art. 155 alin. 3 din Regulamentul Băncii Naționale a României nr. 18/2009 privind cadrul de administrare a activității instituțiilor de credit, procesul intern de evaluare a adecvării capitalului la riscuri și condițiile de externalizare a activităților acestora, cu modificările și completările ulterioare,
- clarificările cuprinse în *Ghidurile CEBS privind alocarea costurilor, beneficiilor și riscurilor de lichiditate* din octombrie 2010,
- practica predominantă în domeniu la nivelul Uniunii Europene,

În baza dispozițiilor art. 420 alin. 2 din Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 99/2006 privind instituțiile de credit și adecvarea capitalului, aprobată cu modificări și completări prin Legea nr. 227/2007, cu modificările și completările ulterioare, Banca Națională a României emite următoarele instrucțiuni:

1. Mecanismul de alocare a costurilor, beneficiilor și riscurilor de lichiditate reprezintă o componentă importantă a cadrului general de administrare a riscului de lichiditate. Acest mecanism trebuie să corespundă cadrului de administrare a activității instituțiilor de credit, toleranței la risc și procesului decizional ale acestora.

1.1 Pentru dezvoltarea unui mecanism de alocare, instituțiile de credit trebuie să dispună de un sistem de determinare a prețurilor de transfer al fondurilor - *fund transfer pricing system (FTP)*. În general, instituțiile de credit dispun de un anumit sistem de determinare

a prețurilor de transfer pe care îl folosesc cel puțin în procesul de creditare sau pentru a calcula componenta de profitabilitate aferentă venitului net din dobânzi pe unități operaționale, produse și clienți.

1.2 Conceptul de preț de transfer al fondurilor – *fund transfer price* – are în vedere două componente:

a) costuri directe ale finanțării, care includ cel puțin costul obținerii finanțării din perspectiva administrării activelor și datoriilor și componenta de cost aferentă curbei ratelor dobânzii;

b) costuri indirecte ale finanțării, care se referă cel puțin la: i) costul aferent neconcordanțelor de lichiditate, în cazul cărora scadența activelor, și nu data reevaluării nivelurilor ratelor dobânzii aferentă surselor de finanțare, este relevantă (de ex. în cazul acordării unui credit cu rată fixă a dobânzii pe o perioadă de trei ani, finanțat de un titlu pe termen scurt care se reînnoiește trimestrial, costul de lichiditate corespunzător este reprezentat de costul finanțării pentru o perioadă de trei ani și nu de costul inițial pentru o perioadă de trei luni aferent titlului pe termen scurt emis); ii) costul aferent riscului de lichiditate neprevăzut, inclusiv costul deținerii unei rezerve de lichiditate disponibilă pentru acoperirea necesităților de lichiditate neașteptate, precum și costul aferent riscului de reînnoire – *roll-over risk*; și iii) alte categorii de expuneri la riscul de lichiditate.

1.3 Instituțiile de credit trebuie să stabilească în mod clar toleranța la riscul de lichiditate. Această toleranță la risc, împreună cu modelul de activitate și strategia instituției de credit, stabilește contextul pentru un mecanism funcțional de alocare a costurilor, beneficiilor și riscurilor de lichiditate.

1.4 Având în vedere toleranța la riscul de lichiditate stabilită, precum și alte instrumente aferente administrării riscului de lichiditate, cum ar fi limite asupra neconcordanțelor fluxurilor de numerar – *gap limits* -, limite privind concentrarea surselor de finanțare, rezerva de lichiditate și alți indicatori cantitativi, mecanismul de alocare a costurilor, beneficiilor și riscurilor de lichiditate trebuie să reprezinte un instrument de administrare pentru a planifica în mod eficient structura lichidității activelor, datoriilor și elementelor din afara bilanțului.

2. Mecanismul de alocare a costurilor, beneficiilor și riscurilor de lichiditate trebuie să fie susținut de un cadru adecvat de administrare a activității.

2.1 Metodologia globală utilizată în cadrul general de administrare a riscului de lichiditate trebuie aprobată de organele cu funcție de supraveghere. Prețurile interne rezultate trebuie să fie generate într-un mod transparent și consecvent. Organele cu funcție de conducere sau o structură căreia organele cu funcție de conducere îi delegă responsabilitățile sale (de ex. Comitetul de administrare a activelor și datoriilor – *Asset/Liability Committee (ALCO)*) trebuie să aprobe cel puțin anual mecanismul de alocare a costurilor, beneficiilor și riscurilor de lichiditate și politicile generale aferente.

2.2 Având în vedere importanța prețurilor interne în stabilirea prețului final al unui produs, structura de conducere trebuie să se asigure că toate nivelurile de conducere relevante utilizează informațiile generate în mod activ și corespunzător și că au competența și experiența necesare pentru a utiliza la maximum asemenea informații în domeniul de responsabilitate.

2.3 Mecanismul de alocare trebuie să fie controlat și monitorizat de către o structură independentă, de ex. de control al riscurilor/de administrare a riscului sau control financiar, într-un mod transparent. Acest aspect este important deoarece prețurile interne influențează dimensionarea marjei aferentă produsului, precum și rezultatele unităților operaționale.

2.4 Prețurile generate de metodologia agreedă trebuie să fie utilizate în stabilirea prețului intern al lichidității, măsurarea performanței și evaluarea noilor produse sau activități, pentru toate activitățile semnificative, atât pentru active și datorii cât și pentru elementele din afara bilanțului. În cazul în care structura de conducere dorește să încurajeze anumite comportamente, aceasta trebuie să facă obiectul unui proces de aprobare și raportare separat și oficial. Obiectivitatea prețurilor interne trebuie menținută pentru corecta evaluare și raportare a lichidității.

2.5 Structura sau funcția responsabilă cu implementarea și funcționarea mecanismului de alocare nu trebuie să aibă stabilit un obiectiv de profit pentru acest rol specific și independent. Pentru instituțiile de credit de dimensiune mai mare, personalului care lucrează într-o astfel de structură nu trebuie să i se stabilească ținte de profit pentru această activitate. Având în vedere principiul proporționalității, structura sau funcția

independentă responsabilă cu stabilirea prețurilor interne trebuie să dispună de sisteme informatice și baze de date adecvate. Orice profit sau pierdere înregistrată la nivelul structurii sau funcției respective trebuie să fie cuantificate și comunicate în cadrul instituției de credit.

2.6 Instituțiilor de credit li se recomandă să aibă o abordare cuprinzătoare în ceea ce privește alocarea costurilor de lichiditate. Politicile și cadrul aferente prețurilor interne care se aplică în cadrul instituției de credit trebuie să fie coerente la nivelul grupului din care face parte, atât pentru active și datorii cât și pentru elementele din afara bilanțului. O funcție centrală de administrare, de ex. trezoreria, trebuie să aibă o viziune de ansamblu asupra activelor, datoriilor și elementelor din afara bilanțului înregistrate la nivelul grupului.

3. Instituțiile de credit trebuie să utilizeze rezultatul mecanismului de alocare a costurilor, beneficiilor și riscurilor de lichiditate într-un mod activ și corespunzător în funcție de profilul de activitate al acestora.

3.1 Mecanismul trebuie să fie proiectat astfel încât să asigure că utilizatorii finali din instituția de credit pot înțelege rezultatul și știu cum să îl folosească pentru a facilita luarea deciziilor care în final vor influența situația financiară a instituției. Trebuie să existe o comunicare eficientă între liniile de activitate și structura responsabilă de calculul prețurilor interne. Liniile de activitate trebuie să înțeleagă raționamentul care a stat la baza prețurilor interne și nevoia funcției de trezorerie de a înțelege rațiunea și implicațiile finanțării tranzacțiilor efectuate.

3.2 Metodologia de stabilire a prețului lichidității trebuie să recompenseze furnizorii de lichiditate și să perceapă un cost utilizatorilor de lichiditate.

3.3 Mecanismul de alocare a costurilor, beneficiilor și riscurilor de lichiditate trebuie să genereze prețuri care sunt utilizate la un nivel de granularitate corespunzător, reflectând dimensiunea și complexitatea instituției de credit. Fiecare operațiune de finanțare trebuie să aibă un preț asociat. Prețurile interne trebuie să fie corelate cu prețurile de pe piața interbancară – *wholesale* -, atunci când acestea sunt disponibile.

4. Sfera de aplicare a prețurilor interne trebuie să fie suficient de cuprinzătoare pentru a acoperi, din perspectiva lichidității, toate componentele semnificative ale activelor, datoriilor și elementelor în afara bilanțului.

4.1 Depozitele la vedere, una dintre principalele componente ale datoriilor instituțiilor de credit, trebuie tratate corespunzător chiar dacă sunt purtătoare de dobândă de un nivel scăzut. Este general recunoscut faptul că finanțarea de tip retail este mai puțin volatilă decât finanțarea interbancară. În cazul finanțării la termen, un client de pe piața retail poate fi considerat mai puțin sensibil decât unul de pe piața interbancară. Similar, în cazul unei crize de lichiditate, depozitele retail au o probabilitate de retragere mai mică (sau o viteză de reacție mai mică) și, în consecință, sunt mai valoroase din perspectiva lichidității. Cu toate acestea, riscul retragerii unor depozite retail la vedere trebuie să fie incorporat în procesul de stabilire a prețurilor. Este la fel de important ca structurile implicate în atragerea de depozite să fie recompensate pentru atragerea unor surse stabile.

4.2 Prețuri interne adecvate trebuie să fie stabilite în cazul deținerii activelor în portofoliul de tranzacționare sau a altor active tranzacționabile (portofoliul disponibil pentru vânzare). Pentru a asigura că nivelul costului perceput reflectă atât perioada de deținere așteptată, cât și riscul de lichiditate (modificări ale lichidității activului), instituțiile de credit trebuie să calculeze costuri de lichiditate prudente (de ex. ajustări) aferente activelor tranzacționabile, care să reflecte posibile modificări adverse semnificative ale lichidității unui activ. Aceste costuri pot fi determinate în cadrul scenariilor și simulărilor de criză (conforme cu cele utilizate pentru calibrarea rezervei de lichiditate).

4.3 Liniilor de credit angajate trebuie să li se aloce un cost care să reflecte costul fondurilor lichide care trebuie să fie disponibile pentru îndeplinirea cerințelor de finanțare ale unui client în cazul în care facilitatea este utilizată. În cazul în care linia de credit este utilizată, creditului avansat trebuie să îi fie alocat costul fondurilor cu o scadență corespunzătoare (așteptată). În cazul liniilor de credit neangajate ferm, unităților operaționale care acordă liniile de credit respective trebuie să li se aloce un cost într-un mod similar, reflectând totuși faptul că instituțiile de credit au o mai mare discreție în ceea ce privește plata finală.

4.4 Având în vedere schimbările continue ale pieței, mecanismul de alocare a costurilor, beneficiilor și riscurilor de lichiditate trebuie să fie ajustabil și actualizat în mod regulat. Frecvența actualizării depinde de complexitatea instituției de credit și de structura de finanțare, însă procedurile trebuie să fie stabilite astfel încât să aibă în vedere toate schimbările semnificative din piață în cel mai scurt timp posibil.

4.5 Respectând principiul proporționalității, prețurile de transfer trebuie să reflecte condițiile de piață curente, precum și circumstanțele reale specifice instituției de credit, și să reflecte atât costurile de finanțare directe cât și indirecte, inclusiv costul rezervei de lichiditate. În funcție de frecvența de actualizare, prețurile de transfer trebuie să reflecte, cel puțin, condițiile de piață observate de-a lungul unei perioade de timp recente și așteptate în perioada de timp imediat următoare.

4.6 În condițiile unei crize de finanțare, capacitatea unei instituții de credit de a se finanța poate deveni mai limitată (pot fi solicitate garanții financiare suplimentare, contrapartidele pot să utilizeze facilitățile de credit angajate care au fost acordate de instituția de credit etc.). Deținerea unei rezerve de active lichide este un răspuns direct la acest risc de lichiditate neprevăzut. Această rezervă de active are un cost și este important ca acest cost aferent riscului de lichiditate neprevăzut să fie alocat unităților operaționale și produselor responsabile pentru generarea acestui risc.

4.7 Costul aferent riscului de lichiditate neprevăzut, respectiv costul deținerii unei rezerve de lichiditate, are în vedere două componente: costul finanțării rezervei de lichiditate și costul de oportunitate al deținerii de active cu grad ridicat de lichiditate și randament mai scăzut. Această abordare este dinamică (are în vedere schimbările privind condițiile pieței și expunerea la risc a instituției de credit) și de perspectivă (alocă costurile aferente unor necesități de lichiditate viitoare).

5. Prețurile interne trebuie să fie determinate pe baza unor metodologii solide, cu luarea în considerare a factorilor diverși implicați în riscul de lichiditate.

5.1 Modelarea comportamentului activelor și datoriilor reprezintă o etapă cheie pentru calculul unor prețuri interne adecvate. Acest cadru de modelare trebuie să fie însoțit de un cadru de administrare a activității riguros conceput pentru a asigura că prețurile determinate sunt corecte și transparente.

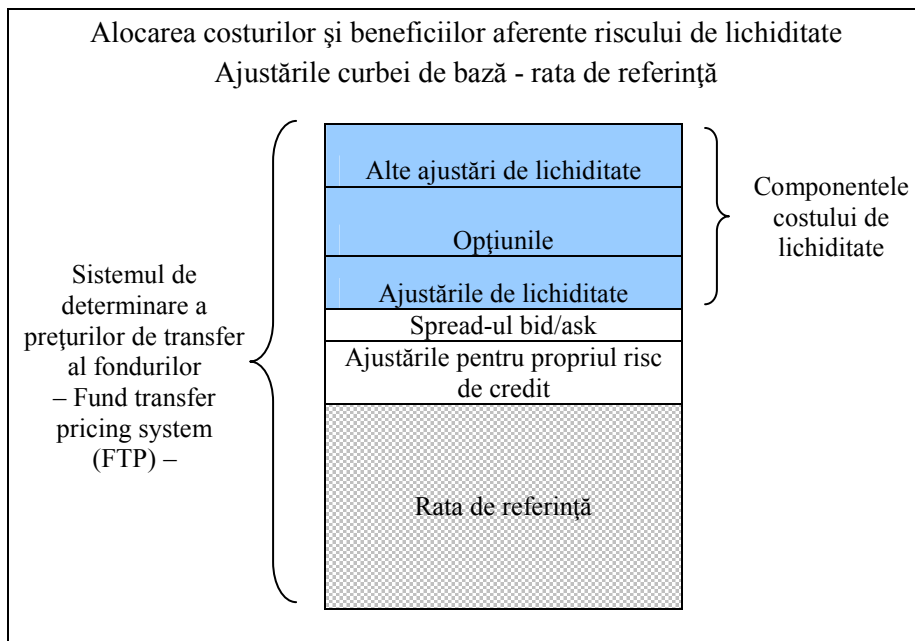
5.2 Modelele comportamentale trebuie să fie validate independent și revizuite în mod regulat pentru a asigura că toți factorii semnificativi sunt luați în considerare în mod adecvat. O atenție specială trebuie acordată scadenței determinate de comportamentul contrapartidelor – *behavioural maturity* – și elementelor din afara bilanțului. Instituțiile de credit trebuie să aibă în vedere evaluarea modelului comportamental ori de câte ori strategia de afaceri suferă o schimbare semnificativă.

5.3 Alegerea unei curbe de randament aferentă prețurilor interne reprezintă un aspect esențial deoarece aceasta determină modul în care sunt cuantificate contribuțiile profitului la marja netă de dobândă. De exemplu, dacă o instituție de credit stabilește un nivel mai ridicat al ratei de referință – *benchmark* – aferentă costului de finanțare, aceasta va reduce profitabilitatea creditelor acordate și va crește contribuția la profit a depozitelor. În general, rata de referință – *benchmark* - este determinată de piață: majoritatea instituțiilor de credit utilizează curba Euribor/Libor în cazul tranzacțiilor cu rată a dobânzii variabilă și curba swap în cazul tranzacțiilor cu rată a dobânzii fixă. În plus, metodologiile instituțiilor de credit pot să aibă în vedere nivelurile instrumentelor de tip credit-default-swap sau randamentul obligațiunilor cotate pe piețele secundare. Respectându-se principiul proporționalității, instituțiile de credit trebuie să utilizeze, dacă este cazul, curbe ale costurilor interne de finanțare defalcate pe monede.

5.4 Instituțiile de credit trebuie să facă ajustări curbei de bază, care sunt necesare pentru a reflecta caracteristicile unice ale instituției de credit sau/și ale unui instrument, cum ar fi:

- a) ajustările pentru propriul risc de credit reflectă faptul că instituțiile de credit nu se pot finanța la ratele existente pe piață. Acest *spread* depinde de bonitatea instituției de credit, gradul de senioritate al unui instrument și condițiile de piață generale;
- b) ajustările *spread-ului bid/ask* reflectă beneficiul/costul administrării lichidității pe piață;
- c) ajustările de lichiditate sunt introduse în cazul instrumentelor care au aceeași durată, însă, datorită caracteristicilor de lichiditate, nu generează același beneficiu sau cost pentru instituția de credit. Prima de lichiditate poate fi estimată prin observarea diferențialului dintre ratele dobânzilor aferente curbei de finanțare a instituției de credit și curbei swap (sau rata fără risc);

- d) ajustări privind opțiunile: ipotezele privind rambursarea anticipată sunt esențiale în calculul unor costuri corecte aferente unor produse precum creditele ipotecare și depozitele la vedere și de economii. În cazul produselor complexe sau structurate, inclusiv cele cu fluxuri de numerar neregulate, cu opțiuni incluse sau scadențe nedeterminate, se utilizează funcții predefinite, portofolii replicate – *replicating portfolios* – și funcții definite de utilizator – *user-defined functions*. În general, majoritatea instituțiilor de credit aplică ajustările privind opțiunile la nivel de produs sau portofoliu, și nu la nivelul unui singur instrument pentru a păstra un echilibru între o precizie ridicată și cerințele de procesare;
- e) alte ajustări de lichiditate.

5.5 Procesul de aprobare a produselor și cel de stabilire a prețurilor interne trebuie să fie integrate. În situația în care instituțiile de credit derulează o analiză a riscului și a profitabilității pentru un potențial nou produs, acestea trebuie să aibă în vedere și implicațiile asupra poziției riscului de lichiditate, precum și potențialul cost sau beneficiu de lichiditate al produsului.

5.6 Prețurile interne utilizate trebuie să reflecte costul marginal de finanțare, respectiv costul de a iniția noi tranzacții de finanțare pe piață. Prețurile trebuie să reflecte costul

marginal pentru un grup de produse omogene. În condițiile în care dimensiunea rezervei de lichiditate (și costul său) se modifică ca urmare a vânzării fiecărui nou produs, și orice nouă finanțare este exploatată, instituțiile de credit trebuie să aibă capacitatea de a recalcula componenta costului de lichiditate neprevăzut al prețului de transfer.